

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

Rehabilitation Indicator Menu

A Tool Accompanying the Framework for
Rehabilitation Monitoring and Evaluation (FRAME)

Haniye Sadat Sajadi - marzieh shirazikhah - mehdi alizadeh zarei

فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی

ابزار تکمیل کننده‌ی چارچوب پایش و ارزیابی خدمات توانبخشی
سازمان جهانی بهداشت

توانبخشی در نظام‌های سلامت راهنمایی برای عمل

هدف از تهیه فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی، کمک به انتخاب شاخص‌های است که می‌توان برای پایش برنامه‌های استراتژیک کشوری مورد استفاده قرار گیرند. حتی در کشورهای فاقد برنامه استراتژیک ملی هستند، این شاخص‌ها می‌تواند برای تقویت پایش خدمات توانبخشی نیز استفاده شوند. لذا این کتاب جهت آشنایی سیاست‌گذاران، مدیران و محققین حوزه توانبخشی ترجمه شد.

پدیدآورنده: سازمان جهانی بهداشت

مترجمان: دکتر حانیه سادات سجادی

دکتر مرضیه شیرازی خواه

دکتر مهدی علیزاده زارعی

انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

9 786229 705094

قیمت: ۱۶۰۰۰ ریال

به نام خداوند لوح و قلم

فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی

ابزار تکمیل‌کننده‌ی چارچوب پایش و ارزیابی خدمات توانبخشی
سازمان جهانی بهداشت
توانبخشی در نظام‌های سلامت راهنمایی برای عمل

Rehabilitation Indicator Menu

A Tool Accompanying the Framework for
Rehabilitation Monitoring and Evaluation (FRAME)

پدیدآورنده:

سازمان بهداشت جهانی

مترجمان:

دکتر حانیه سادات سجادی (عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران)

دکتر مرضیه شیرازی خواه (عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی)

دکتر مهدی علیزاده زارعی (عضو هیأت علمی دانشگاه ایران)

عنوان و نام پدیدآور	فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی: ابزار تکمیل‌کننده‌ی چارچوب پایش و ارزیابی خدمات توانبخشی سازمان جهانی بهداشت توانبخشی در نظام‌های سلامت راهنمایی برای عمل / پدیدآورنده سازمان بهداشت جهانی؛ مترجمان حانیه‌سادات سجادی، مرضیه شیرازی‌خواه، مهدی علیزاده‌زارعی؛ ویراستار علمی حانیه‌سادات سجادی، مرضیه شیرازی‌خواه، مهدی علیزاده‌زارعی؛ ویراستار ادبی رضا سیدنور.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۵۸ ص: جدول.
شابک	۹۷۸-۹۷۰۵۰-۶۲۲-۹-۴
وضعیت فهرست‌نویسی	فیبا
یادداشت	عنوان اصلی: Template for rehabilitation information collection (TRIC): a tool accompanying the Systematic Assessment of Rehabilitation Situation, 2019
عنوان دیگر	ابزار تکمیل‌کننده‌ی چارچوب پایش و ارزیابی خدمات توانبخشی سازمان جهانی بهداشت توانبخشی در نظام‌های سلامت راهنمایی برای عمل.
موضوع	معلولان -- توانبخشی
موضوع	People with disabilities -- Rehabilitation
موضوع	بهداشت همگانی -- خدمات
موضوع	Community health services
موضوع	توانبخشی
موضوع	Rehabilitation
شناسه افزوده	سجادی، حانیه‌سادات، ۱۳۵۹ - مترجم
شناسه افزوده	شیرازی‌خواه، مرضیه، ۱۳۵۳ - مترجم
شناسه افزوده	علیزاده‌زارعی، مهدی، ۱۳۵۵ - مترجم
شناسه افزوده	سازمان بهداشت جهانی
شناسه افزوده	World Health Organization
شناسه افزوده	دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی
شناسه افزوده	University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences
رده بندی کنگره	۷۹۵RD
رده بندی دیویی	۷۰۶۵۱۵/۶۱۶
شماره کتابشناسی ملی	۷۴۴۶۷۷۲
وضعیت رکورد	فیبا

نام کتاب: فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی

مترجمان: دکتر حانیه‌سادات سجادی - دکتر مرضیه شیرازی‌خواه - دکتر مهدی علیزاده‌زارعی
 ویراستاری علمی: دکتر حانیه‌سادات سجادی - دکتر مرضیه شیرازی‌خواه - دکتر مهدی علیزاده‌زارعی

ویراستار ادبی: دکتر رضا سیدنور

شابک: ۹۷۸-۹۷۰۵۰-۶۲۲-۹-۴

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

چاپ اول: ۱۳۹۹

چاپ: ارشیا

ناشر: دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

نشانی: اوین، بلوار دانشجو، خیابان کودکان، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

تلفکس: ۷۱۷۳۲۲۱۱

با قدردانی از همکاری

● صفحه‌آرا: گروه گرافیکی ارشیا ● طراحی جلد: گروه گرافیکی ارشیا

همه حقوق نشر برای ناشر محفوظ است؛ هرگونه استفاده از متن به هر صورتی در قالب کتابچه، جزوه، تهیه CD آموزشی، تهیه نرم‌افزار، استخراج آزمون، ترجمه به دیگر زبان‌ها و استفاده از مطالب کتاب، اشکال، تصاویر و... بدون اجازه کتبی از ناشر غیر قانونی است.

سازمان جهانی بهداشت، به‌عنوان یکی از مؤسسه‌های وابسته به سازمان ملل متحد، در راستای تحقق مأموریت خود برای دستیابی مردم به بیشترین سطح سلامت ممکن، تلاش‌های زیادی را برای ایفای نقش خود به‌عنوان هدایت‌کننده و تحکیم‌کننده اقدامات جهانی و ملی برای پوشش همگانی خدمات سلامتی در سطح جهان انجام داده است. بخشی از اقدامات این سازمان به منظور دسترسی عادلانه افراد دارای ناتوانی به خدمات توانبخشی پزشکی مورد نیاز صورت گرفته است. پیشینه‌ی این اقدامات به سال ۱۹۷۸ و بیانیه‌ی معروف آلماتا در مورد مراقبت‌های اولیه سلامت برمی‌گردد که در آن تصمیم گرفته شد خدمات توانبخشی بخشی از مراقبت‌های اولیه سلامت باشد. در تازه‌ترین اقدام این سازمان، برنامه عملیاتی جهانی توانبخشی تدوین و جهت اجرا به کشورهای عضو ابلاغ شد. سه هدف اصلی این برنامه عبارتند از رفع موانع و توسعه دستیابی به خدمات و برنامه‌های سلامت؛ تقویت و توسعه خدمات توانبخشی، تکنولوژی مورد نیاز، خدمات حمایتی و توانبخشی اجتماع‌محور؛ و تقویت جمع‌آوری داده‌های بین‌المللی قابل‌مقایسه در ناتوانی و کم‌توانی و حمایت از پژوهش‌ها در زمینه ناتوانی و خدمات مرتبط.

به دنبال ابلاغ برنامه‌ی عملیاتی پیشگفت، تهیه و تدوین برنامه ملی توانبخشی ایران نیز در دستور کار قرار گرفت. از آنجایی که وجود یک چارچوب پایش و ارزشیابی از ویژگی‌های یک برنامه اصولی و مناسب می‌باشد، همزمان با تهیه برنامه ملی، تدوین شاخص‌های توانبخشی نیز آغاز شد. در این زمینه فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی سازمان بهداشت جهانی، می‌تواند به‌عنوان الگویی مناسب برای انتخاب شاخص‌های مناسب چارچوب پایش و ارزشیابی برنامه ملی توانبخشی ایران مورد استفاده قرار گیرد. براین اساس و به‌منظور استفاده از تجربه جهانی و بومی‌سازی شاخص‌ها، این مجموعه که ترجمه شاخص‌های خدمات توانبخشی سازمان بهداشت جهانی می‌باشد، تهیه شد.

دکتر محمدتقی جغتایی

مشاور وزیر در امور توانبخشی

فهرست مطالب

۷ کلمات اختصاری
۹ مقدمه
۱۲ استفاده از فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی
۱۲ چه زمانی فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی استفاده می‌شود؟
۱۲ فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی چه مواردی را دربردارد؟
۱۲ هدف از تدوین دو مجموعه شاخص‌های اصلی و تکمیلی چیست؟
۱۳ چگونه شاخص‌های اصلی و تکمیلی تدوین شدند؟
۱۴ چگونه شاخص‌ها به‌روزرسانی می‌شوند؟
۱۴ چگونه می‌توان شاخص‌ها را طبقه‌بندی کرد؟
۱۶ فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی در یک نگاه
۱۷ شاخص‌های اصلی خدمات توانبخشی
۱۸ شاخص اصلی ۱: خدمات توانبخشی ادغام شده در برنامه‌های سلامت
۱۹ شاخص اصلی ۲: هزینه‌های خدمات توانبخشی
۲۰ شاخص اصلی ۳: تراکم منابع انسانی توانبخشی
۲۱ شاخص اصلی ۴: خدمات توانبخشی در بیمارستان‌های سطح سوم
۲۲ شاخص اصلی ۵: تراکم تخت توانبخشی
۲۳ شاخص اصلی ۶: توانبخشی تیمی چندرشته‌ای برای افراد با نیازهای پیچیده
۲۴ شاخص‌های تکمیلی خدمات توانبخشی
۲۵ شاخص تکمیلی ۱: گزارش‌دهی روتین خدمات توانبخشی
۲۶ شاخص تکمیلی ۲: اقدامات حاکمیتی خدمات توانبخشی
۲۷ شاخص تکمیلی ۳: مشارکت استفاده‌کنندگان در حاکمیت
۲۸ شاخص تکمیلی ۴: لیست محصولات کمکی اولویت‌دار
۲۹ شاخص تکمیلی ۵: هزینه‌های محصولات کمکی
۳۰ شاخص تکمیلی ۶: کل منابع انسانی توانبخشی، تراکم و توزیع
۳۱ شاخص تکمیلی ۷: دانش‌آموختگان توانبخشی

- ۳۲ شاخص تکمیلی ۸: اعتباربخشی تخصصی توانبخشی.....
- ۳۳ شاخص تکمیلی ۹: توانبخشی ادغام شده در دوره‌های آموزشی تخصصی سلامت.....
- ۳۴ شاخص تکمیلی ۱۰: اطلاعات خدمات توانبخشی.....
- ۳۵ شاخص تکمیلی ۱۱: اطلاعات توانبخشی در چارچوب‌های ملی پایش سلامت.....
- ۳۶ شاخص تکمیلی ۱۲: پژوهش‌های مربوط به خدمات توانبخشی.....
- ۳۷ شاخص تکمیلی ۱۳: تخت‌های توانبخشی و مراکز سرپایی، تراکم و توزیع.....
- ۳۸ شاخص تکمیلی ۱۴: خدمات توانبخشی ادغام شده در مراقبت‌های سطح دوم.....
- ۳۹ شاخص تکمیلی ۱۵: خدمات توانبخشی ادغام شده در مراقبت‌های اولیه سلامت.....
- ۴۰ شاخص تکمیلی ۱۶: خدمات توانبخشی ارائه شده در جامعه.....
- ۴۱ شاخص تکمیلی ۱۷: محصولات و کالاهای کمکی در مراکز سلامت.....
- ۴۲ شاخص تکمیلی ۱۸: راهنماهای بالینی برای خدمات توانبخشی.....
- ۴۳ شاخص تکمیلی ۱۹: استانداردهای خدمات توانبخشی (شامل زیرساخت‌ها و تجهیزات).....
- ۴۴ شاخص تکمیلی ۲۰: ارائه به‌موقع خدمات توانبخشی.....
- ۴۵ شاخص تکمیلی ۲۱: زمان انتظار برای خدمات توانبخشی.....
- ۴۶ شاخص تکمیلی ۲۲: مدت زمان دوره (اپیزود) توانبخشی.....
- ۴۷ شاخص تکمیلی ۲۳: شدت دوره (اپیزود) توانبخشی.....
- ۴۸ شاخص تکمیلی ۲۴: ارزیابی عملکردی در ابتدای ارائه خدمات توانبخشی.....
- ۴۹ شاخص تکمیلی ۲۵: برنامه مراقبت برای شخص.....
- ۵۰ شاخص تکمیلی ۲۶: فرایندهای ارجاع برای خدمات توانبخشی.....
- ۵۱ شاخص تکمیلی ۲۷: آموزش مراجعین خدمات توانبخشی.....
- ۵۲ شاخص تکمیلی ۲۸: تجربه مراجعین خدمات توانبخشی.....
- ۵۳ شاخص تکمیلی ۲۹: پوشش خدمات توانبخشی برای گروه‌های جمعیتی خاص.....
- ۵۴ شاخص تکمیلی ۳۰: پوشش محصولات کمکی برای گروه‌های جمعیتی خاص.....
- ۵۵ شاخص تکمیلی ۳۱: دوره (اپیزود)های توانبخشی.....
- ۵۶ شاخص تکمیلی ۳۲: محصولات کمکی فراهم شده.....
- ۵۷ شاخص تکمیلی ۳۳: تغییر عملکردی در یک دوره (اپیزود) توانبخشی.....
- ۵۸ شاخص تکمیلی ۳۴: عملکرد جمعیت.....

کلمات اختصاری

ACTOR: Action on Rehabilitation	اقدام در مورد خدمات توانبخشی
DHMIS: District Health Management Information Systems	نظام‌های اطلاعات مدیریت سلامت ناحیه
DHIS2: District Health Information Systems 2 (version 2)	نظام‌های اطلاعات سلامت ناحیه ۲ (نسخه ۲)
FRAME: Framework for Rehabilitation Monitoring and Evaluation	چارچوب پایش و ارزیابی خدمات توانبخشی
GRASP: Guidance for Rehabilitation Strategic Planning	راهنمای برنامه‌ریزی استراتژیک خدمات توانبخشی
ICD: International Classification of Diseases	طبقه بندی بین‌المللی بیماری‌ها
NCD: Noncommunicable Disease	بیماری غیرواگیر
NGO: Nongovernmental Organization	سازمان غیردولتی
RIM: Rehabilitation Indicator Menu	فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی
SHA: System of National Health Accounts	نظام حساب‌های ملی سلامت
SDGs: Sustainable Development Goals	اهداف توسعه پایدار
STARS: Systematic Assessment of Rehabilitation Situation	ارزیابی سیستماتیک وضعیت خدمات توانبخشی
THE: Total Health Expenditure	هزینه‌های کل سلامت
UHC: Universal Health Coverage	پوشش همگانی سلامت
WHO: World Health Organization	سازمان جهانی بهداشت

مقدمه

فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی سازمان جهانی بهداشت بخشی از راهنمای چارچوب پایش و ارزیابی خدمات توانبخشی است (شکل ۱). این راهنما بخشی از خدمات توانبخشی در نظام سلامت است - راهنمای اقدام [برای خدمات توانبخشی] (در ادامه با عنوان "راهنما" شناخته می‌شود). چارچوب پایش و ارزیابی خدمات توانبخشی به کاربران کمک می‌کند تا از طریق مرحله سوم یک فرآیند چهار مرحله‌ای، دولت را برای توسعه خدمات توانبخشی نظام‌های سلامت خود حمایت کنند (مرحله‌های ۱ و ۲ به ترتیب به ارزیابی وضعیت و برنامه‌ریزی استراتژیک را نشان می‌دهد). هنگامی که یک برنامه استراتژیک ملی تدوین می‌شود، یک چارچوب پایش و ارزیابی باید تدوین شود تا پیشرفت برنامه و دستیابی به نتایج مطلوب آن را با توجه به شاخص‌های منتخبی رصد نماید. این شاخص‌ها بخش اصلی یک چارچوب پایش هستند.

هدف فهرست شاخص‌های خدمات توانبخشی کمک به انتخاب شاخص‌هایی است که می‌توان برای پایش برنامه‌های استراتژیک دربرش استانی نیز مورد استفاده قرار گیرند. حتی در کشورهایی که فاقد برنامه استراتژیک ملی هستند، این شاخص‌ها می‌تواند برای تقویت پایش خدمات توانبخشی نیز استفاده شوند.

شکل ۱. فرآیند چهار مرحله‌ای به کار رفته در خدمات توانبخشی در نظام‌های سلامت سازمان جهانی بهداشت: راهنمایی برای اقدام

مرحله اول: STARS

وضعیت را ارزیابی کنید.

- چهار گام ارزیابی سیستماتیک وضعیت خدمات توانبخشی (STARS) را اجرا کنید تا به ارزیابی جامعی از وضعیت برسید.
- از الگوی جمع‌آوری اطلاعات توانبخشی (TRIC) در STARS که راهنمایی است برای گردآوری اطلاعات و داده، استفاده نمایید.
- از مدل کامل توانبخشی (RMM) در STARS برای سازماندهی ارزیابی و یافته‌های آن استفاده کنید.
- گزارشی با کیفیت از ارزیابی وضعیت تهیه کنید.